

Wilhelm Dilthey ve Yahya Kemal Beyatlı'da Hermeneutik Bir Etkinlik Olarak Sanat Art As A Hermeneutic Activity with Wilhelm Dilthey and Yahya Kemal Beyatlı

Burcu TOPCU*

Öz¹

Bu çalışmanın amacı Wilhelm Dilthey ve Yahya Kemal Beyatlı'nın hermeneutik sanat anlayışlarını ortaya koymaktır. Bu nedenle önce Dilthey'in sanat anlayışına değinilmiş ardından Yahya Kemal Beyatlı'nın sanat anlayışından bahsedilerek sanat anlayışları arasındaki benzerlikler ifade edilmek istenmiştir. Dilthey'a göre sanat, felsefe gibi tarihi ve toplumu anlamamızı sağlayan bir etkinliktir. Çünkü toplumun içinde bulunduğu dönemin tinselliği sanatçının ruhuna etki ettiği için sanat eserleri sadece sanatçının ruh halini dışı vurmamakta aynı zamanda dönemin tinselliğini de yansıtmaktadır. Bu nedenle sanat eserlerini anladığımızda dönemin tınısını de anlamış oluruz. Bu konuda Yahya Kemal de Dilthey'la benzerlik göstermekte ve şiirlerinde tarihi estetik bir şekilde yorumlayıp anlayarak sanatın hermeneutik bir etkinlik olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarih, toplum, sanat, anlama, Hermeneutik

Abstract

The aim of this study is to reveal the hermeneutic understanding of art of Wilhelm Dilthey and Yahya Kemal Beyatlı. For this reason, first Dilthey's understanding of art was mentioned and then Yahya Kemal Beyatlı's understanding of art was mentioned and similarities between art understandings were tried to be expressed. Art for Dilthey, provides to understand history and society like philosophy. For the spirituality the period influences the spirit of the artist, artworks are not only act out the mood of the artist but also reflect the spirituality of the period. Therefore when we understand the artwork, we will understand the spirituality of the period. Yahya Kemal is also similar to Dilthey and he puts forth that art is hermeneutic activity by interpreting history in an esthetically way in his poems.

Key Words: History, society, art, understanding, Hermeneutic

Giriş

Modern dönemde bilim kavramından bahsedildiğinde doğa bilimleri anlaşılmaktadır. Buna göre bir çalışmanın bilimsel olabilmesinin ölçütü doğa bilimlerinin çalışma yöntemine göre yapılmış olması olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple, tarihi ve toplumu konu alan bilimler de doğa bilimlerinin çalışma yöntemine göre etkinliklerini sürdürmüştür. Fakat Wilhelm Dilthey, Almanya'da güçlü bir gelenek olan tarihçiliğin etkisinde kalarak tın bilimleri adını verdiği tarihsel ve sosyal bilimlerin ele aldığı konunun ve çalışma yönteminin doğa bilimlerinden farklı olduğunu ifade etmiş ve tın bilimlerinin yaşama dünyasının dışında ele alınamayacağını vurgulamıştır. Dilthey, doğa bilimlerinin çalışma yönteminin fizik, kimya gibi doğa bilimlerinde başarılı olduğunu ancak bu çalışma yönteminin tarihi ve toplumu ele alan tinsel dünyaya uygulanamayacağını ifade etmektedir. Ona göre doğa bilimleri sadece doğal olgular üzerine çalışmalıdır. Tarihi ve toplumu ele alan bilimlerin ilgilenmesi gereken şey ise anlamlardır. Çünkü doğa olayları belli bir düzen içinde, bir yasaya göre sürüp gitmektedir ancak insan eylemleri belli bir yasa

* Dr., MEB. Felsefe Grubu Öğretmeni, burcuakpinar02@gmail.com, ORCID:0000-0002-8760-600x.

¹ Bu makale "Wilhelm Dilthey'in Tarih Felsefesi" isimli doktora tezinden çıkarılmıştır. (Tez Danışmanı: Prof. Dr. H. Ömer ÖZDEN, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.)

çerçevesinde işlememektedir. İnsanın eylemlerini dışarıdan gelen bir etkenden çok kendisinden kaynaklanan iradesi, istekleri ve amaçları etkilemektedir. İnsanın irade ve isteğini ise içinde yaşadığı tarihsel ve toplumsal düzen, kurumlar ve düşünce yapıları gibi değerler şekillendirmektedir. Bu değerler ise doğa bilimlerinin çalışma alanı değil anlamının konusu olabilirler.

İnsanları etkileyen ve harekete geçiren şeyler, biraz önce de bahsettiğimiz gibi, daha çok kendisinin ürettiği değerler, kurumlar, toplumsal düzen ve anlamlardır. İnsanlar evreni ve doğayı bile bu değerler etkisiyle anlamakta ve ona bu değerler ışığında bir anlam yüklemektedirler. Bu nedenle, bir değerler alanı olan tarihi ve toplumu açıklamak yerine anlayabiliriz. Ancak, tarihi ve toplumu bütün olarak kavramamız mümkün değildir. Çünkü tarihin her dönemi kendi içinde bir bütünlük taşımaktadır ve tektir. Her dönemin kendi içinde kendine özgü bir anlamı ve değerleri vardır. Bu sebeple tarihin ve toplumun tamamını incelemek ve ele almak doğru olmaz.

Bunun yanında felsefe tarihinde, Dilthey'dan önce yapılmış tarih felsefelerinde, ilerlemeci tarih anlayışı egemen olmuş, tarihin belli, nihai bir amaca doğru ilerlediği ifade edilmiş, tarihi ve tarihin işleyiş tarzını ortaya koymaya çalışan felsefe de tarihten daha üst bir konumda görülmüştür. Dilthey ise kendisinden öncekilerden farklı olarak tarihin nihai bir ereğe doğru ilerlemediğini ve tarihin bilgisini elde etmeye çalışan felsefenin tarihten üst bir konumda değil tersine tarihin bir ürünü olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre tarih ve felsefe hem yaşamın ürünü hem de yaşamayı etkileyen ve oluşturan etkinliklerdir.

Dilthey'a göre tarihi ve toplumu anlamamızı sağlayan değerlerden biri de sanattır. Çünkü sanat eserleri sadece sanatçının ruh halini dışa vurmamakta aynı zamanda sanatçının ruhunu etkileyen dönemin tinselliğini de yansıtmaktadır. Bu nedenle ona göre sanat eserlerini anlayıp yorumlayarak toplumu ve tarihi anlayabiliriz.

1. Dilthey'in Hermeneutik Sanat Anlayışı

Dilthey, sanat eserini hem yaşamın ürünü hem de yaşamayı üreten bir etkinlik olarak görmektedir. Buna göre sanat eseri, sadece bir sanat eseri değil aynı zamanda bilişsel, estetik, mitik yönleri de olan bir yaşama ürünüdür. Bu yönler, sanat eserinde bir bütün halinde bulunurlar (Dilthey, 2012). Dilthey, Yeniçağ bilinç felsefesinin bu yönleri ve tavırları birbirinden ayırdığını ifade etmekte ancak bu ayırmanın tamamıyla yapay bir tavır olduğu yönünde düşüncesini ifade etmektedir.

Dilthey'a göre, sanatçı eserlerinde, salt kendi psikolojisini değil aynı zamanda içinde bulunduğu yaşamayı, ortaklaşa alanı ve dili de ortaya koymaktadır. Buna göre eserden sanatçının ruh halini doğrudan çıkarmak mümkün değildir. Sanatçıyı ancak kullandığı dil ve yaşadığı ortaklaşa alanla anlarız. Bu düşüncesiyle Dilthey sanat eserlerinde sanatçının ruh halinden çok dönemin anlamının, tininin etkin olduğu düşüncesine bizi itmektedir.

Owensby'a göre de Dilthey bu düşüncesiyle sanat eserlerinde psikolojik yaklaşımın üstünlüğü yerine, değerlerin, yaşamın, ortaklaşalığın ve anlamların ilişkilerinin yer aldığını ifade etmektedir (Owensby, 1988).

Şairin ve sanatçının ruh hali, kullandığı dil aracılığıyla dışa vurulmaktadır. Dil ise nesnel tindir. Yani, nesnel tin olan dil aracılığıyla sanatçının ruh haline ulaşabiliriz. Buna göre eseri yaratan sanatçının ruh hali sadece sanatçıya ait tekil bir ruh hali değildir. Çünkü dönemin tinselliği, tarihselliği ve ortaklaşalığı tekil ruhu etkilemektedir. Bu durumda sanatçının ortaklaşa olan alandan, dönemin tinselliğinden bağımsız, salt bir psikolojik durumunun olması mümkün değildir.

Buna göre özne ve öznenin ruhu, içinde yaşadığı dönemin özelliklerini, tinini kendinde bulundurmaktadır. Bu durumda özne hem özel hem de genel bir öznedir (Dilthey, 2012). Bütün bunların yanında, sanatçı sanat eserinde sadece kendi ruh halini dışa vurmayı başka insanları anlatabilmekte ya da kurgulamalar yapabilmektedir.

Dilthey'in, bireyselliği tamamıyla önemsizleştirdiğini düşünüp sadece toplumsallıktan bahsettiğini ifade etmek de doğru değildir. Çünkü Dilthey tinsel dünyanın oluşturulmasında, bireylerin, dâhilerin etkilerine önem vermekte ve onların tinsel dünyada ilerleme sağladıklarını vurgulamaktadır.

Habermas'ın yorumuna göre Dilthey, bireyin toplumu etkilediğini ve toplumun tinini yarattığını ifade ederken aynı zamanda bireyi de toplumun ve toplumun tininin oluşturduğunu vurgulamaktadır. Ancak Dilthey, bireye, toplumun etkisinin dışında kendine özgü bir alan da ayırmaktadır. Örneğin, şair, şiir yazarken dönemin özelliklerinden ve tininden etkilenip bu etkiyi şiirine yansıtırken kendi özgünlüğünü de şiire katmaktadır.

Buna göre sanat eserlerinde salt bir özgünlük mümkün değildir; özgünlük, bireysel yaratıcılık ve ortaklaşa alanın tını birliktedir. Hiçbir sanatçının yaptığı iş, diğerine benzememektedir ancak yine de eserde, eserin yaratıcısının özgünlüğü kadar, dönemin tininin izleri de vardır. Eserde özgünlüğü ve tarihin tininin etkisini, her zaman birlikte değerlendirmek gerekir. Sanatçının yaratıcılığı, özgünlüğü ve dönemin tininin etkisiyle yarattığı eser daha sonra yaşamaya katılır ve yaşamayı etkilemeye başlar (Habermas, 2013).

Bu durumda, sanatçının ve yazarın yalın psikolojisini öğrenmek mümkün görünmemektedir. Sadece, eseri anlama ve yorumlama çabası mümkün olabilir.

Eseri anlamaya çalışan özne, sanatçı ve tin bilimci gibi aynı tinsel- tarihsel dünyanın içindedir. Bu durumda özne içinde yaşadığı zamanın tininden, ortaklaşa alandan etkilendiği için öznenin tarihe ve sanata tarih üstü bir noktadan bakması mümkün değildir.

Dilthey'a göre zamanın doğası gereği, kendimizi, yaşadığımız uzun olay süreci ve zincirini, sonradan hatırladığımız şekilde tanırız. Geçmişte kalmış şeyler bugünden geriye doğru düşündüğümüzde, artık onun karşısında bugün takındığımız tutumla, bizim onu bugün nasıl değerlendirdiğimiz ve yorumladığımızla bağıntılı olarak yeniden üretilmiş, kurgulanmış olur. Buna göre yaşamımızın önem taşıyan her parçasının, bizim şimdiki yaşama yorumumuza ve şimdiki durumumuza göre, bugünümüzün ışığında, yine bizim tarafımızdan şekil verilmiş bir halde hatırlanıldığını ifade edebiliriz.

Dilthey'in doğa bilimlerinin yönteminin tin ve kültür alanına uygulanmasının mümkün olmadığı düşüncesi, tin ve kültür yaratımı olan edebiyat eserini de bu doğrultuda ele almamıza sebebiyet vermiştir.

Toprak'a göre edebiyat, insan psikolojisinin, tarihteki tinsel yaşamın ve toplumun kültür yapısının yansıtıldığı eserlerdir (Toprak, 2003). Buna göre bir edebiyat eseri, yaratıldığı dönemin tininin; yani o dönemin tarihsel koşullarının ve yaşamının, felsefi, bilimsel, dinsel düşünüş şeklinin, ahlaki, hukuki, siyasi yapısının yansımasıdır (Özlem, 2011).

Buna göre Dilthey'da edebi metinlerin yaşamayı anlama konusunda önemli olduğunu, edebiyat hermeneutiğinin, yaşama- ifade- anlama bağıntısının, yaşamayı anlamada temel olduğunu ifade edebiliriz.

Bu nedenle Dilthey için “*Sanat yaşamayı anlamının organonudur.*” (Dilthey, 2012).

Edebiyat ise yaşamının bir yorumlanma ve ifadesi şeklindedir.

Hermeneutik gelenek içinde şair ve şiir üzerinde en çok duran filozof Dilthey'dir. Dilthey, hermeneutiğinde yazarı değil yorumcuyu ön plana çıkararak yorumcunun yaratıcı bir yeteneğe sahip olduğunu vurgulamaktadır.

Toprak'a göre eseri yorumlayan kişi kendisini yazarın yerine koyarak, metni yazarın kendisi kadar, hatta eserin ortaya konulduğu dönemin tını, yaşaması ile ilgili çalışmalar yaparak yazardan daha fazlasını anlayabilir (Toprak, 2003). Dilthey'a göre de sanat eserleri yeniden anlanan ve yorumlanan ürünlerdir. Eserleri iyi yorumlayanlar aynı zamanda usta sanatçılardır. Bu yüzden derin anlama ve yorumlama, dehaya özgü yönü de içinde bulundurur (Dilthey, 2012).

Buna göre Dilthey'in hermeneutiğinde yazardan daha çok yorumcunun ön plana çıktığını açıkça ifade edebiliriz. Dilthey için yorumcunun yaratıcı bir yeteneğe sahip olması, sanatın, edebiyatın ve şiirin yaratıcı (poiesis) bir etkinlik olduğunu ifade etmektedir. Ancak bu durum sanatın, edebiyatın ve şiirin ait olduğu dönemin tınının ürünü olması gerçekliğini değiştirmemektedir.

Toprak'a göre Dilthey, şiirin edebiyat türleri arasında önemli bir yeri olduğunu düşünmektedir. Çünkü ona göre şiir yaratıldığı dönemin tınını en iyi yansıtan sanat eseridir. Böylece o, şiirin ve genel olarak sanatın tarihsel bir yönü olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre sanat, yaşama deneyiminden çıkar ve konusunu bu yaşama deneyiminden bulur. Her birimizin kişisel yaşama deneyimi de sanatın yaşama deneyimine yaptığı etkilerden ayrı tutulamaz (Toprak, 2003).

Geçmişten günümüze kadar gelen sanat eserleri, insanlığın bugüne kadar yaşadıklarını anlama konusunda bize ışık tutmaktadır. Sanatın yaşamayı ve tınını etkilemesi ve ondan etkilenmesi gerçekliği bilim için de geçerlidir. Bilim de yaşama deneyimi içerisinde yer alır ve sanat eserlerine bağlıdır. Örneğin Tarih yazarı, toplumsal konular üzerinde yazan bir yazar ve siyaset düşünürü, sanat eserleri sayesinde insanı ve insani durumları daha kolay anlayabilirler.

Dilthey'in, hermeneutiğin en iyi şekilde etkisini özellikle sanat eserlerinin yorumlanmasında gösterdiğini düşündüğünü, yaşama ve kültürü poetik bir süreç olarak kabul ettiğini açıkça ifade edebiliriz.

Dilthey gibi Gadamer de kültürü, sanat gibi yaratılmış, üretilmiş bir ürün olarak, ele alabileceğimizi vurgulamaktadır. Ona göre bu nedenle kültür, doğa bilimlerinin ve açıklamanın konusu olamayacağı için tarihsel dünyaya ve estetik bir tavırla anlayarak yönelmek gerekir (Dilthey, 2012).

Dilthey'in tarihin ve insan dünyasının sanatsal ve şiirsel olduğu kanaatinde olduğunu daha önce söylemiştik. Ona göre tarihsel dünya insanın yarattığı ve oluşturduğu, aynı zamanda insanı yaratan bir dünya olduğu için yapay bir dünyadır. Buna göre tarihsel, sanatsal ve şiirsel olan ürünler yapay birer poiesis ürünüdür. Buna göre onun, tarihi sanat eserleri aracılığıyla anlama isteğinin nedeni, sanat eserinin tarihin özelliklerini taşımasından kaynaklanmaktadır.

Buna göre Dilthey, sanatın yaşamadan kaynaklandığını ortaya koymakta, aynı zamanda sanat aracılığıyla yaşamayı anladığımızdan bahsetmektedir. Ona göre sanat, yaşamımızın sıradan, sıkıcı ve dar çerçevesini ve bizim ufkumuzu, yaşamı farklı bir şekilde yeniden üreterek, genişletir. Ona göre sanat sayesinde kendimizi rahatlamış

hissederiz. Böylece varoluş ufkumuz, dâhilerin yarattıkları eserlerle genişler. Tarihçi, birçok açıdan sanatçıyla aynı noktadadır. Çünkü insan yaşamının en özel yönleri bile tarihsel bir dönem içinde gerçekleşmektedir. Aynı zamanda insan sahip olduğu ruhsal potansiyeli, içinde bulunduğu tarihsel dönemde sanat ürünleri yaratarak ortaya koyabilir. Sanat, bu nedenle insanı ve yaşamı anlamının organonudur (Dilthey, 1985).

Dilthey'in sanatı yaşamayı anlamının organonu olarak görmesinin nedenlerinden biri de kendi döneminde doğa bilimlerinin çalışma ve bilim yapma yöntemin, tarih ve insan dünyasına uygulanmasının doğurduğu olumsuz sonuçlara tepki duyması olabilir. Dilthey'in bu nedenle yaşamadan üst bir pozisyona konulabilecek bir bilimin söz konusu olamayacağını ve bilimin kendisinin yaşamının ürünü olduğunu vurguladığını görüyoruz.

Dilthey'a göre, insan yaşamına egemen olan çeşitli ifade şekilleri vardır. Felsefe ve sanat eserleri, bu ifade şekillerinden iki tanesidir. Bu ifade şekilleri, içinde buldukları tarihsel dönemin tininin ürünüdürler. Ancak biliyoruz ki her felsefe ve sanat eserinde yaratıcılarına özgü izler bulunmaktadır. Buna göre felsefe ve sanat eserleri, filozofun veya sanatçının kendi düşünce ve ruhlarını yansıtan özlerinin bir ifade şeklidir. Sanat eserleri hem sanatçının potansiyalini kullanmasıyla yaratılmış hem de içinde buldukları tarihsel dönemin tarihselliğini yansıtan ürünler oldukları için büyük önem taşımaktadırlar.

Gadamer de bu konuda Dilthey gibi düşünmekte ve felsefe eserlerini ait oldukları tarihsel dönemin özelliklerini ortaya koyan ifade şekilleri olarak görmektedir. Ona göre bu ifade şekilleri, yaşamayı zenginleştirmekte, ufkumuzu genişletmekte ve yeni bakış açılarının ortaya çıkmasını sağlamaktadırlar. Her sanatçı ve filozof, ortaya koyduğu eserde, bulunduğu tarihin tinine bağlı kalmakla birlikte eserine kendi bireyselliğinin mührünü de vurmaktadır (Gadamer, 2013).

Dilthey, tarihi estetize edip poetik bir süreç olarak gördüğüne göre bu durumda yaşamaya ve tarihe, her yönüyle yönelmemiz daha doğru olur. Bu durumda, yaşamada yer alan dile, ahlaka, hukuka ve devlet şekillerine yönelmemiz gerekir. Çünkü insan belli bir hukuk düzeni ve siyasi rejim içinde ve belli bir dili kullanarak yaşar. Bu nedenle tarih içinde insanı anlamak için nesnel tinin bahsettiğimiz şekillenme biçimlerine yönelmek gerekir. Birey kendini nesnel tinin bu şekillenme biçimlerinde anlar. Buna göre tarih içindeki insanı, ancak ait olduğu şekillenme biçimleri çerçevesinde anlamamız mümkün olabilir.

2. Yahya Kemal'in Estetik Tarih Anlayışı

Türk şairi Yahya Kemal, şiirlerinde asırlar öncesine gitmekte ve eserlerinde tarihi yeniden yaşayarak Dilthey'in yaşama felsefesini somutlaştırmaktadır. Yahya Kemal'in, şiirlerinde tarihi, estetik bir şekilde duygu yoğunluğu ile sanki o dönemde yaşamış gibi, yaşanmış tarihi kendi ruhunda hissederek, hislerine sanat yaratıcılığını da katarak ve yeniden anlayıp yaşayarak, ortaya koyduğunu görürüz.

Yahya Kemal tarihi sezip anlayarak, geçmişi yaşamış gibi coşkuyla hissetmiş, duygularını dile getirebilmek için bilimsel bilgi veren düz yazı yerine, coşkuyla musikiyi birleştirdiği şiiri kullanmayı tercih etmiştir. Örneğin Yahya Kemal'in, 'Mohaç Türküsü' şiirine baktığımızda sanki Mohaç Savaşı'nı yaşamış gibi duygulu ve coşkulu bir şekilde dile getirdiğini görürüz.

"Bizdik o hücumun bütün aşkıyle kanatlı;

Bizdik o sabah ilk atılan safta yüz atlı.

*Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,
Canlandı o meşhur ova at kişnemesiyle!* (Beyatlı, 2002).

Yahya Kemal, tarihe karşı romantik ve duygusal bir tavır almaktadır. Bu nedenle tarihte yaşanmış olayları şiir biçiminde ortaya koymanın en doğru yol olduğu kanaatindedir. Ancak Yahya Kemal'in şiirleri, hem felsefi ve rasyonel bir incelemenin konusu olabilirken hem de şiirlerinden insan merkezli bir yaşama felsefesi de çıkarılabilir. Bu duruma onun 'Sessiz Gemi' şiirini örnek olarak verebiliriz.

*“Artık demir almak günü gelmişse zamandan
Mechule giden bir gemi kalkar bu limandan.
Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkıştane mendil, ne de bir kol.
Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.
Biçare gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu!
Dünyada sevilmiş ve sen nafile bekler;
Bilmez ki giden sevgililer dönmeyecekler.
Birçok gidenin her biri memnunki yerinden
Birçok seneler geçti dönen yok seferinden.”* (Beyatlı, 2002).

Yahya Kemal, tarihi ve zamanı olaylar yığını olarak görmemektedir. Ona göre tarih, Herakleitos'taki gibi kesintisiz bir süreç ve oluştur. Bu nedenle, ona göre sanat ve tarih iç içe ilerlemektedir (Özden, 2001).

Bunun yanında Yahya Kemal'in eserlerinde tarihi kendisi de o zamanda yaşamış gibi ruhunda hissederek canlandırdığını görürüz. Buna göre Dilthey'in 'yeniden yaşama' düşüncesi Yahya Kemal'in şiirlerinde de yeniden hayat bulmaktadır.

*“Çık tayy-ı zaman et açılır her perde
Bir devr geçir istediğin her yerde
Ben hicret edip zamanımızdan yaşadım
İstanbul'u fethettiğimiz günlerde.”* (Beyatlı, 1988).

Özden'e göre Yahya Kemal, “geçmişte yaşanmış olaylara nüfuz edebilmekte, o zaman ve mekân diliminde yaşayanların ruh hallerini onlar gibi anlama gayreti ile olayları ve ruhi yaşantılarını yeniden kendi ruhunda ve bilincinde hissetmekte, anlamakta ve tarihi yeniden yaşamaktadır.” (Özden, 2001). O 'Akıncı' şiirinde

*“Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik,
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!
Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle!
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kabilelerle...
Şimşek gibi bir semte atıldık yedi koldan,
Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan.*

Bir gün dolu dizgin boşanan atlarımızla

Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla...

Cennette bugün gülleri açmış görürüz de

Hala o kızıl hatıra titrer gözümüzde!" (Beyatlı, 1988).

İfadeleriyle tarihi ruhunda hissetmiş, anlamış ve geçmişi yeniden ruhunda yaşayarak estetik ve coşkulu bir dille ifade etmiştir.

Yahya Kemal'in tarih ve şiir anlayışını değerlendirdiğimizde ona göre aslında tarihçi ve şairin yaptığı nihai olarak aynı şeydir. Tarihçi geçmişi bugünün içinden değerlendirirken düz yazı biçimiyle ifade etme yolunu, şair ise nazım biçiminde ifade etme yolunu seçmektedir. Ancak tarihçi daha çok geçmişte gerçekten yaşanmış olanı anlatırken şair, olma ihtimali olanı anlatır. Buna göre tarih bilimi, belli bir zamana ve mekâna bağlı olgularla ilgilenirken, şiir olması mümkün olanlarla ilgilenir. Tarihçi geçmişte yaşanmış olayları olduğu gibi anlatmaya çalışırken şair, isterse olaylara bağlı kalarak isterse olaylara bağlı kalmadan olayları değiştirerek, iç dünyasını da yansıtarak duygularını ortaya koymaktadır. Tarih, şiirin konusu haline de gelebilir. Bu durumda şiir gerçekten olmuş olayları da yansıtabilir. Şair şiirinde olayları olduğu gibi ya da değiştirerek ortaya koyarken içinde bulunduğu çevre, kültür ve çağ da duygularında yansıyacaktır. Bu durumda olay yeniden yaşanmış ve yorumlanmış olacaktır. Buna göre şair, özgür bir şekilde olayları yeniden yaşar ve dilin değişik sözcük ve deyimlerini kullanarak sergiler. Yahya Kemal bir şair olarak şiirde duygularını, iç dünyasını kalıplaşmış bir şekilde değil de dilin farklı sözcük ve deyimlerini kullanarak, musikiye yakın bir dille anlatmaya çalışarak estetiği ön plana çıkarma çabası içinde olmuş ve tarihi coşkuyla, yeniden yaşarcasına ruhunda hissederek dizelerine yansıtmıştır. İşte tam da bu 'yeniden yaşama', anlayarak yorumlama durumu Dilthey'la kesiştiği noktadır.

Sonuç

Dilthey, doğa bilimlerinin çalışma ve bilim yapma yönteminin tin ve kültür alanı olan edebiyat ve sanat eserine uygulanamayacağını ifade etmiştir. Ona göre edebiyat, yaşamın, psikolojinin ve tinsel yaşamın kültürün etkisiyle dışa vurulmuş halidir. Bir edebiyat eseri, yaratıldığı dönemin tininin, tarihsel koşullarının, felsefi, bilimsel, dinsel düşünüş şeklinin, ahlaki, hukuki ve siyasi yapısının izlerini taşımaktadır. Buna göre Dilthey için edebi ürünler yaşamayı anlama konusunda önemlidir. Edebi metinler ve sanat yaşamayı anlamının organonudur. Edebiyat hermeneutiği ise yaşamayı anlamada temel unsurdur.

Dilthey, yaşamı anlama ve yorumlama konusunda, şair ve şiir üzerinde en çok duran filozoftur. Dilthey'in hermeneutiğinde yazardan çok yorumcunun ön plana çıktığını görürüz. Ona göre yorumcu yaratıcı yeteneğe sahiptir. Yorumcu, yaşadığı tarihsel dönemin tininin etkisiyle eserin anlatmak istediğiden daha fazlasını anlayabilir. Dolayısıyla bu konuda sanat eserlerinin kendileri gibi, bu eserler hakkında gerçekleştirilen yorumlamanın da sanatsal bir yeniden üretici anlamının ürünü olduğuna kanaat getirebiliriz. Buna göre sanat eserlerini iyi yorumlayanlar, aynı zamanda iyi birer sanatçıdır. Bu yüzden derin bir yorumlama, dehaya özgü sanatsal bir yöne sahiptir.

Buna göre Dilthey'in hermeneutiğinde yazardan daha çok yorumcu ön plana çıkmaktadır. Yorumcunun yaratıcı yeteneği nedeniyle ise sanatın, edebiyatın ve şiirin yaratıcı (poiesis) bir etkinlik olduğunu net bir şekilde ifade edebiliriz. Ancak bu durum

bu etkinliklerin ait olduğu dönemin tininin ürünü olduğu gerçekliğini değiştirmemektedir.

Tıpkı Dilthey gibi Yahya Kemal'in de şiirlerinde tarihi yeniden anladığını, yorumladığını görürüz. Yahya Kemal, tarihi estetik bir şekilde bize sunmakta, sanatın ve tarihin iç içe ilerlediğini dizelerinde somutlaştırarak adeta kanıtlamaktadır. Onun için de tarih ve sanatçıların düşünceleri, eserleri, ifadeleri anlayıp yorumlanabilir ve yeniden yaşanabilir. Buna göre açıkça ifade edebiliriz ki; Dilthey'in 'yeniden yaşama' düşüncesi, Yahya Kemal'in, şiirlerinde tarihi coşkulu bir şekilde yorumlaması vasıtasıyla Türk şiirinde yeniden hayat bulmuştur.

Kaynakça

- Beyatlı, Y. K. (2002). *Kendi Gök Kubbemiz*. YKY.
- Beyatlı, Y. K. (1988). *Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş*. İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları.
- Dilthey, W. (1985). *Poetry and Science Selected Works Volume 5*. (R. A. Makkreel and F. Rodi, Ed.). Princeton University Press.
- Dilthey, W. (2012). *Hermeneutik ve Tin Bilimleri*. (D. Özlem, Çev.). Notos Kitap Yayınevi.
- Gadamer, H. G. (1929). Dilthey'in Tarihselciliğin Güçlüklerinde Dolanışı, *The Journal of Philosophy*, 26(1). 5- 25.
- Habermas, J. (2013). *Metinlerle Hermeneutik Dersleri 2*. (D. Özlem, Çev.), Notos Kitap Yayınevi.
- Owensby, J. (1988). Dilthey and the Historicity of Poetic Expression, *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 46(4), s. 501- 507.
- Özden, H. Ö. (2001). *Estetik ve Tarih Felsefesi Açısından Yahya Kemal*. T.C Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özlem, D. (2011). *Hermeneutik ve Şiir*. Notos Kitap.
- Toprak, M. (2003). *Hermeneutik (Yorum Bilgisi) ve Edebiyat*. Bulut Yayınları.

Expanded Summary

According to Dilthey, art is one the values that enable us to understand history and society. Because works of art not only reveal the mood of the artist, but also reflect the spirituality of the period that affects the artist's soul. Therefore, according to him, we can understand the society and history by understanding and interpreting works of art.

According to Dilthey, the historical world is a world created by the man and at the same time creating man as well. According to this, history is a product of artistic and emotional poiesis. The reason of Dilthey's desire to explain this through the historical art pieces is that art pieces have the characteristics of history.

Turkish philosopher and poet Yahya Kemal also goes back to the centuries in his poems, sensing and understanding history, expresses Dilthey's hermeneutic understanding of art and history by expressing it emotionally.

In his poems, Yahya Kemal enthusiastically revives the events that took place in history as if he lived at that time.

According to Yahya Kemal, what the historian and the poet do is actually the same thing. While the historian prefers to use the prose form while evaluating the past from present, the poet uses the verse form in his his expressions. While the historian tells the events that happened in the past as they are, the poet tells it by sticking to the events if he wishes. If he wishes, he reflects on his verses by changing events, living in his feelings, feeling. It is precisely this situation of 're-living', of understanding and interpreting, where Yahya Kemal intersects with Dilthey.